

Satu Kauppi
Henna Rähä

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), Diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2021

MIKÄ IHMEEN TUKIPERHETOIMINTA?

Opas tukiperhetoiminnan aloitukseen

TIIVISTELMÄ

Satu Kauppi ja Henna Räihä

Mikä ihmeen tukiperhetoiminta, Opas tukiperhetoiminnan aloitukseen

28 Sivua ja 2 liitettä

Syksy 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu Oulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää tukiperhetoimintaan materiaali, joka helpottaa uusien tukiperheiden perehdyttämistä. Tavoitteena oli tarjota työelämäedustajalle työkalu, joka mahdollistaa tukiperhetoiminnan kokonaisuuden hahmottamisen. Yhteistyötä tehtiin Limingan kunnan lapsi- ja perhepalveluiden työntekijöiden ja tukiperhetoiminnassa mukana olevien perheiden kanssa. Opinnäytetyö laadittiin seitsemän eri vaihetta sisältävän konstruktivistisen kehittämisen mallin mukaan.

Opas sisältää tietoa tukiperhetoiminnasta. Siinä on huomioitu lapsen, tuettavan perheen sekä tukiperheen näkökulma toiminnassa. Jatkossa olisi tärkeää tutkia tukiperhetoiminnan vaikuttavuutta.

Asiasanat: tukiperhe, tukiperhetoiminta, lapsilähtöisyys, vapaaehtoisuus, vertais-tuki

ABSTRACT

Satu Kauppi & Henna Rähä

What on earth is support family activity? – A guidebook on starting a support family activity

28 pages, 2 appendices

Autumn 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services, Deacon

The objective of the thesis was to develop material for support family services which would facilitate the familiarization of new support families. The goal was to provide a tool for the working life representative which would give an understanding about the family support services. We cooperated with several parties including employees of the child and family services of the Liminka municipality, Finland, and families involved in the family support services. The thesis was conducted by a constructivist development method which includes seven different phases.

The guidebook contains information about support family services. It takes into consideration aspects of the child, the family in need of support and the supportive family. In the future it is important to study the effectiveness of support family services.

Keywords: support family, support family services, child orientedness, voluntary, peer support

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUKIPERHETOIMINTA	5
2.1 Tukiperhe toimijana	5
2.2 Tukiperhetoiminnan kehittyminen	6
2.3 Tukiperhetoiminta lasten näkökulmasta	8
2.4 Tukiperheen merkitys tuettavalle perheelle	9
2.5 Tukiperheen saavutettavuus ja vaikuttavuus	10
3 VAPAAEHTOISTYÖ JA VERTAISTUKI	11
3.1 Vapaaehtoistyö	12
3.2 Vertaistuen merkitys tukiperheille	13
4 OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	13
5 SEURAKUNNAN PERHETYÖ	16
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	17
7 KEHITTÄMISTYÖNPROSESSI	18
8 OPPAAN LAATIMINEN	20
8.1 Suunnittelu	20
8.2 Toteutusvaihe	21
8.3 Oppaan arviointi	22
9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	25
10 POHDINTA	26
LÄHTEET	29
LIITE 1. Palautelomake	33
LIITE 2. Opas tukiperhetoimintaan	35

1 JOHDANTO

Vanhemmaksi tulo muuttaa elämän täysin uudella tavalla. Vanhempana oleminen on etuoikeus, josta tulisi saada iloita ja nauttia omista lapsista sekä omasta perheestä. Lapsiperheiden arki on kuitenkin työntäyteistä ja välillä vanhempien voimavaroja äärimmilleen kuluttavaa. Elämä voi yllättää ja tuoda eteen odottamattomiakin tilanteita. Koronakriisin myötä monessa lapsiperheessä tilanne on vaikeutunut entisestään. Vanhemmilla on lupa olla väsyneitä ja heikkoja ja silloin perheelle voidaan tarjota tukea. Tukiperheestä voi olla apua lapsiperheelle silloin, kun arkea tukemaan tarvitaan lisää aikuisia eikä ympärillä ole sukulaisia tai ystäviä omasta lähiverkostosta.

Tukiperhetoiminta on ennaltaehkäisevä tukitoimi, jonka tarkoituksena on tukea vanhempia ja lapsia. Tukiperheet ovat vapaaehtoisia aikuisia ja heitä on monenlaisia, mutta yhteistä heillä on halu auttaa toisia perheitä ja heidän lapsiaan. Tukiperheille järjestetään vertaistukea ja koulutuksia, joiden tarkoitus on motivoida heitä toimintaan. Tuettavan perheen vanhemmat ja tukiperhe sopivat yhdessä lasten käynneistä tukiperheessä, yleensä yhden viikonlopun kuukaudessa. Koulujen loma-aikoina käynnit tukiperheen luona voivat sovitusti olla pidempiä. Pääsääntöisesti lapset nauttivat tukiperheessä vietetystä ajasta. Perheessä syödään yhdessä sekä vietetään yhteistä aikaa, johon sisältyy tavallisia puuhasteluja sisällä ja ulkona. Tukiperheessä vietetty aika antaa lapsille erilaisia kokemuksia ja merkittäviä uusia ihmissuhteita. Vanhemmat arvostavat, että heillä on paikka, johon lapset voi viedä turvallisien mielin ja mahdollistaa vanhemmille omaa aikaa. (Pelastakaa Lapset, 2021.)

Kehittämispainotteisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa sähköinen opas tukiperhetoiminnasta uusien tukiperheiden sekä sosiaalipalveluiden työntekijöiden käyttöön. Opasta on tarkoitus hyödyntää uusien tukiperheiden perehdyttämisessä ja tarjota heille tietoa toiminnasta ja käytännön asioista. Kehittämispainotteisen opinnäytetyömme tavoitteena on lisätä tukiperhetoiminnan näkyvyyttä ja tavoittaa uusia tukiperheitä toimintaan.

Tukiperhetoiminnassa lapset ovat toiminnan keskiössä, silti toiminta on vahvasti aikuisten päätösvallassa. Tässä opinnäytetyössä yhtenä tarkastelun kohteena on lasten näkökulma, ja tämän vuoksi käytämme asiasanana lapsilähtöisyys. Tukiperhetoiminnassa tulisi huomioida erityisesti lasten omia mielipiteitä toiminnasta. Osallisuus on kokemus, mahdollisuudesta vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin. Lapsille tulisi tarjota erilaisia kuulemisen, osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, sekä heidän näkökulmiaan pitäisi ymmärtää paremmin. Työkennellessä lasten kanssa tulee huomioida vapaaehtoisuus, avoimuus ja lapsilähtöisyys. (Stenvall, 2020, s. 20–33.)

2 TUKIPERHETOIMINTA

Tukiperhetoiminta on ennaltaehkäisevä tukitoimi, jota toteutetaan Lastensuojelulain (L417/2007 36 §) ja sosiaalihuoltolain (L 1301/2014 28 §) mukaisesti. Tukiperhetoiminnan tarkoituksena on tukea lapsia, huoltajia ja sitä kautta koko perhettä. Toiminta perustuu vapaaehtoistoiminnan periaatteelle. Toiminnan ollessa lakisääteistä vapaaehtoistyötä ohjaavat viranomaiset.

2.1 Tukiperhe toimijana

Tukiperhe voi olla ihan tavallinen perhe. Perhe voi olla lapsiperhe, lapseton perhe, yksinhuoltajaperhe, yksin asuva, maahan muuttanut perhe tai sateenkaari-perhe. Heillä on valmiuksia ja resursseja ottaa tuettavat lapset säännöllisesti luokseen. Käynnit tukiperheen luona on tarkoitus toteuttaa yleensä yksi viikonloppu kerran kuukaudessa. Halu ja aito läsnäolo lasten hyvinvointia kohtaan riittävät tukiperheenä toimimiseen. Aikaisempaa alan koulutusta ei vaadita. Lasten parissa työskenteleviltä ihmisiltä selvitetään rikostausta (L 148/2014) ja heitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Tukiperheeltä edellytetään vakaata elämäntilannetta ja sitoutumista, sillä tukisuhteet voivat kestää useita vuosia. (Limingan kunnan sosiaaliohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 21.9.2020.)

Tukiperheillä on halua ja kykyä vastata perheen ja lasten tarpeisiin sekä taito kohdata ja suvaita erilaisuutta. Ennen kaikkea heillä on aikaa ja tilaa lapsille. He haluavat tehdä yhteistyötä lasten perheen sekä ammattilaisten kanssa. Tuettavat perheet ovat ainutlaatuisia ja myös heidän tukitarpeensa ovat erilaisia. Tämän vuoksi tukiperhetoimintaan tarvitaan eri-ikäisiä, kulttuuritaustaltaan vaihtelevia ja monenlaisia taitoja omaavia perheitä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020.)

Tukiperheen pyrkimyksenä on vahvistaa väliaikaisesti tuettavan lapsen ja perheen sosiaalista verkostoa. Toiminnalla lisätään perheen hyvinvointia, tuetaan perheitä lasten kasvatuksessa sekä ehkäistään lasten sosiaalisia ongelmia ja riskejä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020.) Sosiaalihuoltolain (1301/2014 § 28) uudistuksen myötä tukiperheen saaminen ei velvoita lastensuojelun asiakkuutta.

Tukiperhetoiminta lähtee lasten tarpeista ja toiminnalla pyritään vastaamaan niihin. Tämän vuoksi tulee selvittää tukiperheen motiivit, valmiudet ja edellytykset ryhtyä vapaaehtoistoimintaan. Päätös tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä tulee olla kaikkien tukiperheen perheenjäsenten yhteinen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020.) Tukiperheiden motiivit toimia tukiperheenä ovat yleensä sosiaalinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä halu auttaa lapsia. Perheet ovat yleensä kohdanneet tuen tarpeessa olevia lapsia tai perheitä, mikä on motivoinut hakeutumaan tukiperheeksi. Tukiperheet näkevät tärkeänä mahdollisuuden tarjota lapsille normaalin perheen toimintatavan ja mallin. (Svenlin, 2020, s. 66.)

2.2 Tukiperhetoiminnan kehittyminen

Tukihenkilötoiminnan muotoutuminen alkoi 1970-luvun alussa. Lastensuojelun piirissä oleville lapsille annettiin mahdollisuus muodostaa henkilökohtainen ja luottamuksellinen suhde ihmiseen, jota kuvailtiin tukihenkilöksi. Perheen tukeminen perhekeskeisyyttä korostavassa ajassa nähtiin myös osaksi tukihenkilön tehtävää. Tuolloin tukihenkilöä pidettiin lasten elämässä puutteellisen vanhemmuuden kompensoijana ja turvallisena aikuisena. Tukisuhteen tavoitteena oli suoda

lapsille perheenkaltaista turvallisuutta, välittämistä ja luottamusta. (Moilanen, 2015, s. 109–110.)

Tukiperhetoiminta erottautui omaksi tukitoimeksi 1980-luvun lopulla. Se kirjattiin lastensuojelulakiin vuonna 1983. Tuolloin tukiperhetoiminta yhdistettiin osaksi lastensuojelun perhehoitoa. Tukiperhe tuen muotona pohjautui käsitykseen, että tavallisuus ja normaali arkielämä ovat hoitavia ominaisuuksia, joita lapsille voidaan tarjota. (Svenlin, 2020, s. 43–48.)

Tukiperhettä voidaan luonnehtia tavoitteelliseksi yksilö- ja perhetason tukitoimeksi. Toiminnalla pyritään vaikuttamaan positiivisesti lasten kehitykseen, sekä tukemaan huoltajien kasvatuskyyä ja mahdollisuuksia. Tukiperhetoimintaa arvioidaan toimivaksi palveluksi, jossa perhettä tuetaan ja tarjotaan helpotusta haastaviin elämäntilanteisiin. (Lehto-Lúnden, 2020, s. 12.)

Tukiperhetoiminnan tavoitteet ovat monitasoiset ja laajat. Tavoitteet kohdistuvat suojaavien tekijöiden vahvistamiseen ja lisäämiseen sekä huoltajien että lasten elämässä. Toiminta mukautuu helposti erilaisiin tilanteisiin ja on varsin joustavaa. Tukiperhetoiminta säännöllisenä tukena kannattelee lasta ja huoltajia. Tavoitteena on perheen voimaantuminen ja lasten monipuolisen kasvun sekä kehityksen tukeminen. (Svenlin, 2020, s. 199–211.)

Tukiperheen tarvetta arvioi sosiaalipalveluiden työntekijä yhdessä perheen ja lasten kanssa. Tuen järjestäminen perustuu palvelutarpeenarvointiin ja yhdessä soveltuihin päätöksiin. On hyvä kirjata ja yhdessä sopia tukiperhetoiminnan tavoitteista, tiiviystä ja kestosta. Suunnitelmaa tulee tarkistaa säännöllisesti ja myös palvelun päättäminen valmistella huolellisesti. Kunta voi itse organisoida tai ostaa tukiperhepalvelut yrityksiltä ja järjestöiltä. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos, 2020.) Limingan kunta järjestää lähes kokonaan tukiperhetoiminnan palvelut itsenäisesti.

2.3 Tukiperhetoiminta lasten näkökulmasta

Tiina Lehto-Lúnden on tutkinut väitöskirjassaan lasten kokemuksia tukiperhetoiminnasta. Hän on jakanut lasten kokemukset tukiperhetoiminnasta neljään ryhmään: suhteena, toimintaympäristönä, toiminnallisuutena ja toistuvina siirtyminä. Pakkaaminen, odotus ja matkaaminen kotoa tukiperheeseen aloittaa kokemuksen toiminnasta. Lapset kokivat, että suhteet tukiperheen aikuisiin ovat tärkeitä, mutta erityisessä asemassa ovat bonussisarukset ja lemmikit. Tukiperhetoiminta tuo lapsille uuden toimintaympäristön, johon tottuminen voi viedä aikaa. Tukiperhe tuo lapsille erilaista toimintaa ja tapahtumia. Lapset arvostivat ennen kaikkea yhdessä vietettyä aikaa ja tätä he odottivat tukiperheeltä. (Lehto-Lúnden, 2020, s. 96–143.)

Tukiperhetoimintaan liittyy yleensä positiivinen tuntuma. Kuitenkin lasten kokemukset toivat esille negatiivisiakin asioita tukiperhetoiminnasta. Näitä olivat esimerkiksi omien suunnitelmien peruuntuminen ja epätietoisuus siitä, milloin on menossa tukiperheeseen. Tukiperhetoiminnalla on kaikki edellytykset antaa lapsille kannattelevia toimintamalleja sekä luoda positiivisia tunne-elämyksiä, jotka parhaimmillaan auttavat lasta aikuisuuteen asti. (Lehto-Lúnden, 2020, s. 96–143.) Aikuisten tulisi luottaa lasten taitoihin ja kykyihin ilmaista kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Aikuisten täytyy osoittaa lapsille, että heidän tietonsa ovat merkityksellisiä. (Lehto-Lúnden, 2020, s. 145–148.)

Lasten kokemukset osoittivat, että lasten oikeus ilmaista mielipiteitään sekä saada tietoa, eivät ole aina toteutuneet tukiperhetoiminnassa. Useasti lasten mielipidettä ei selvitetty tai lapset kokivat, ettei heidän mielipiteellään ollut merkitystä sosiaalipalveluiden työntekijöiden ja vanhempien päätösten teon alla. Toiminta on vahvasti aikuisten hallinnassa, he myös määrittelevät lasten tarpeita ja palvelun jatkuvuus on aikuisten päätösvallassa. (Lehto-Lúnden, 2020, s. 145–148.)

Tukiperhetoiminnassa lasten etu on tärkein ja lähtökohta koko toiminnalle, jota lastensuojelulakikin velvoittaa. Lasten palvelutarpeen arvioinnissa, tukitoimien suunnittelussa ja päätöksen teossa lasten ääni ja mielipide tulee ottaa huomioon. Tukiperhettä suunnitellessa, kunnan sosiaalipalveluiden työntekijä tutustuu

lapsiin ja hänen perheeseensä tapaamalla heitä. Tapaamisessa perehdytään lasten ja heidän koko perheen tilanteeseen. Lapsille on tärkeä kertoa mikä tukiperhe on, miksi sitä tarjotaan sekä kuulla hänen omia toiveitaan ja ajatuksiaan tukiperheestä. Tukiperheisiin tutustutaan ja kartoitetaan heidän tilanteensa ja soveltuvuus toimintaan. Työntekijä valitsee toisilleen sopivat perheet ja tukee lasta, vanhempia ja tukiperhettä tarpeen mukaan koko tukisuhteen ajan. Työntekijä pitää yhteyttä tukiperheisiin sekä tuettaviin perheisiin ja näin valvoo toiminnan toteutumista lapsen edun mukaisesti.

Lapset tulee ottaa mukaan työskentelyn eri vaiheissa järjestettäviin tapaamisiin, kun käsiteltävänä on lasten asioita. Lapsen osallistuminen on aina oltava lapselle vapaaehtoista. Poikkeuksina tilanteet, jotka voivat olla lapselle hämmentäviä tai turvallisuutta vaarantavia. Aikuisten väliset erimielisyydet on myös ratkottava aikuisten kesken ilman että lapsen täytyy niitä kuulla. Lapselle tulee järjestää mahdollisuuksia ilmaista omia mielipiteitään ja ajatuksiaan, mutta osallistuminen ei saa tapahtua painostaen tai pakottamalla. Lapsen omia toiveita mahdollisista muutoksista tai teoista pitää kuunnella ja huomioida. Kohtaamisten tulee olla lapselle mieluisia ja hänen vahvuuksiaan huomioivia tapaamisia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i. a.)

2.4 Tukiperheen merkitys tuettavalle perheelle

Tukiperhetoiminnan avulla lapsen ympärillä on enemmän aikuisia, jotka huomioivat ja huolehtivat lapsesta. Lapsen huoltajat saavat jakaa vastuuta tukiperheen aikuisten kanssa oman tukiverkoston puuttuessa tai avun ollessa epäsäännöllistä tai riittämätöntä. Tukiperhetoiminta vahvistaa vanhempien toimintamahdollisuuksia, jonka seurauksena vanhempi mahdollisesti aktivoituu hoitamaan sosiaalisia suhteitaan. Toiminnan avulla vanhemmat jaksavat paremmin, ovat itsevarmempia ja vakaampia arjessa, myös lapsen kanssa olo on helpompaa. Tukiperhe tukitoimena on parhaimmillaan vanhemman turvallisuuden- ja hallinnantunnetta vahvistava ja voimavaroja lisäävä. (Svenlin, 2020, s. 65.) Tutkimus osoittaa vanhempien kokevan olonsa paremmaksi, elämänhallinnan kohentuneeksi sekä ongelmat vähäisemmiksi tukiperhetoiminnan avulla (Aldgate, 1998).

2.5 Tukiperheen saavutettavuus ja vaikuttavuus

Tukiperhetoiminta on toivottu tuen muoto. Lehto-Lundén uskoo toiminnan kysynnän olevan suurempaa, mikäli tarjolla olisi enemmän tukiperheitä. Tiedetään, että lapset ja perheet joutuvat odottamaan tukiperheitä pitkään, jonottamista ei kuitenkaan voida pitää tuen muotona. Tukea tarvitsevien perheiden tarpeisiin tulisi vastata nopeammin. (Lehto-Lundén, 2020, s. 146–147.)

Tukiperhetoiminnan tarpeellisuus on noussut esille ja pelkästään Pohjois-Suomen alueella noin 400 lasta odottaa tukiperhettä. (Virtanen, 2020.) Tietoisuus tukiperhetoiminnasta on lisääntymässä, mutta perheiden toimintaan innostamisessa on vielä paljon tehtävää. Tukiperheet rohkaisevat mukaan vapaaehtoistoimintaan ja kertoo toiminnan olevan ihan tavallisten ihmisten asia. Kalevan kirjoituksessa nousi esille useita syitä tukiperheen tarpeellisuudelle, näitä olivat muun muassa tukiverkoston puuttuminen ja lasten erityisen hoivan ja tuen tarve. (Kesti, 2020.) Pääkaupunkiseudulla tilanne ei ole yhtään parempi. Vuonna 2015 Helsingin sosiaaliviraston arvion mukaan noin puolet tukiperheen tarvitsijoista jäi ilman palvelua (Moilanen & Svenlin, 2016, s. 78). Tukiperheen tarve on suurin perheissä, joissa on erityislapsi (Collin, 2021).

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos teki kunnille lokakuussa 2020 sähköisen kyselyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa koronaepidemian aiheuttaman poikkeustilan ja rajoitusten vaikutuksia lastensuojelutyöhön ja asiakkaisiin. Vastauksissa ilmeni, että lähes puolet kunnista arvioi lastensuojeluilmoitusten kasvaneen tuona aikana. Asiakasperheiden tilanteissa olivat lisääntyneet erityisesti vuorovaikutusongelmat, vanhempien jaksamattomuus, taloudelliset ongelmat ja lasten koulunkäynnin vaikeudet. Kuntien mukaan koronaepidemia näkyy vielä vuosienkin kuluessa lasten ja perheiden hyvinvoinnissa.

SOS-lapsikylä järjestää monenlaisia lastensuojelupalveluja ja on merkittävä tukiperhetoiminnan palveluntuottaja. He ovat viime vuosina tutkineet eri palveluiden vaikuttavuutta palveluiden asiakaspalautekoosteista, myös tukiperhetoiminnan.

Vuoden 2020 saamien palautteiden mukaan yli 80 prosentilla lapsista meni hyvin tukiperheissä. Samoin he kokivat, että heidän mielipidettensä kysytään silloin, kun päätetään heitä koskevista asioista. Tuetun perheen vanhemmista yli 90 prosenttia koki tukiperhetoiminnan auttaneen perheensä tilannetta ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden täytyneen. Lisäksi vanhemmat kertoivat, että heitä on kohdeltu kunnioittavasti ja arvostavasti. (SOS-Lapsikylä, 2021.)

Tukiperhetoiminnan vaikuttavuudesta olisi tärkeää saada lisää tietoa. Svenlin toteaa, ettei voinut oman tutkimuksenkaan perusteella kertoa mitä vaikutuksia tukiperheen avulla saavutettiin, mutta kokee tukiperhetoiminnalla olevan kaikesta huolimatta vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden tavoittaminen vaatii sosiaalipalveluiden työntekijöiltä muun muassa lapsen ja perheen kanssa säännöllisiä keskusteluja. Keskusteluissa tulisi käydä läpi lapsen ja perheen kokemuksia toiminnan tarjoamasta tuesta sekä lapsen kokemuksista tukiperheessä. (Svenlin, 2020, s. 228.) Muutokseen tähtäävällä toiminnalla tulee olla selkeä tavoite. Kirjaukset ovat yksi keino toiminnan laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseen. Tukiperheviikonloppujen kirjaamisella tuotetaan tietoa saavutetuista tuloksista tukiperhetoiminnan kehittämiseksi.

Jotta toiminta olisi vaikuttavaa tulisi palveluiden järjestämisessä lähteä siitä, että sillä saavutetaan haluttuja tuloksia. Perheen ja lasten elämässä se näkyisi käytännössä heidän saavan palvelua, jonka onnistumisia mitattaisiin tuloksilla ja aikaan saaduilla vaikutuksella, käyntikertojen tai suoritusten sijaan. Tämä toisi tehokkuutta ja pitkäjänteisyyttä lasten ja perheiden auttamiseen. (Palsanen, 2016.)

3 VAPAAEHTOISTYÖ JA VERTAISTUKI

Vapaaehtoistoiminnan tekemiseen on ihmisillä monia syitä, kuten auttamisen halu. Uuden oppiminen, kokemusten ja sisällön saaminen elämään ovat syitä vapaaehtoistyön tekemiseen. Vapaaehtoistyön kautta tarjoutuu mahdollisuus

tutustua uusiin ihmisiin tai kuulua yhteisöön. Tutkimukset osoittavat vapaaehtoistyön lisäävän siihen osallistuvien onnellisuutta ja vaikuttavan myönteisesti heidän terveyteensä. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 24.)

3.1 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö koetaan tärkeäksi, vastuulliseksi ja tavoitteelliseksi, kun sitä tarkastellaan vapaa-ajan vieton näkökulmasta. Tästä näkökulmasta vapaaehtoisen tarkoituksena on omien taitojen kehittäminen. Vapaaehtoistyön tekemiseen innostaa sen erilaisuus verrattuna arkeen tai omaan leipätyöhön. Vapaaehtoistyö mahdollistaa sen osaamisen ja ihmisyyden, jota ei työelämässä pääsee toteuttamaan. (Marjovuori, 2014, s. 18.) Vapaaehtoistyötä tekevät kokevat toiminnan tarjoavan heille mielekkyyttä. Sen tekemiseen on oltava kiinnostusta, innostusta ja mahdollisuutta toimintaan. Vapaaehtoistoiminnalla on iso yhteiskunnallinen vaikutus ja rahallinen arvo, joka tuo moninkertaisia taloudellisia säästöjä.

Suunnitelmallinen vapaaehtoistoiminta, etenee järjestelmällisesti rekrytoinnin sekä koulutuksen kautta vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistyön rekrytointiin on kiinnitettävä huomiota. Uusia tekijöitä on löydettävä toimintaan sekä samalla pyrittävä ylläpitämään jo olemassa olevaa vapaaehtoistyöntekijöiden joukkoa. (Marjovuori, 2014, s. 88.)

Hyvä perehdytys ja koulutus luovat vapaaehtoisille valmiuksia toimintaan. Tuettavilla lapsilla voi olla monenlaisia haasteita kuten aggressiivista käytöstä tai pitkäaikaisia perussairauksia. Myös tuettavalla perheellä voi olla monenlaisia tarpeita. Koulutukset rohkaisevat toiminnan aloittamiseen ja auttavat vapaaehtoistyössä mukana olemisessa. Heidän perehdyttämisen ja kouluttamisen luovat järjestystä ja valmiuksia tehtävään. Koulutuksissa vapaaehtoiseksi haluava saa käsitystä siitä mihin hän on sitoutumassa. Koulutuksien avulla kokeneet vapaaehtoiset voivat tiedon lisäksi jakaa omia kokemuksiaan (Marjovuori, 2014, s. 89–90.) Vapaaehtoistyötä tehdään omien tarpeiden ja tunteiden pohjalta eikä vapaaehtoistyö saa muuttua uuvuttavaksi asiaksi ja pakon omaiseksi väkisin puurtamiseksi. (Marjovuori, 2014, s. 93.)

3.2 Vertaistuen merkitys tukiperheille

Vertaistuki on kokemusten jakamista toisten saman kokeneiden kanssa. Vapaaehtoiset kaipaavat vertaistuelta voimaantumista, johon kuuluvat vastavuoroinen tuki ja tukiverkosto. Vertaistuessa luottamus on tärkeässä roolissa. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa omien kokemusten kertomisen ja muiden kuulemisen. Vuorovaikutuksessa muiden vertaisten kanssa tunteiden esiintuominen ja käsittely on olennaista. Toisten kokemuksista saa oppia ja vaihtoehtoisia tapoja omaan työskentelyyn. Vertaistuessa ymmärretään osallistujien yhtäläiset tarpeet. Vertaistuen onnistuminen perustuu sosiaalisten taitojen sekä ryhmä työskentelyyn ja kriittiseen pohtimiseen. (Mikkonen Saarinen, 2018, s. 20–21.) Infotilaisuuksien, koulutuksien ja vertaistuen osuus nousee merkitykselliseksi, jotta tukiperheet ymmärtäisivät paremmin mitä heiltä odotetaan. Säännöllinen ja suunnitelmallinen vertaistuen tarjoaminen viestii tukiperheille merkityksellisyydestä ja arvostuksesta heidän työpanokseensa.

Vertaistukiryhmien tavoitteena on yleensä ajatusten ja tunteiden jakaminen, yhteinen auttaminen sekä monenlaisten kriisien käsittely. Ryhmissä saadaan avun ja haasteiden ratkaisun lisäksi yhteisöllisyyttä ja ihmissuhteita, jonka vuoksi hyvä yhteishenki on tärkeää. (Toivonen, 2021, s.10.)

4 OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää työtä ohjaavat monet lait, asetukset, sopimukset ja laatusuosituksset. Lastensuojelussa korostuu asiakkaiden ihmisarvoinen kohtelu ja yksityisyyden suoja. Konkreettisesti tämä tulee esiin asiakkaiden kunnioitettavana, syrjimättömänä ja yhdenvertaisena kohteluna. Oikeudenmukaisuuden kannalta on oleellista, että oikeus syrjimättömyyteen toteutuu,

koska se turvaa yhdenvertaisuuden kaikille lapsille riippumatta heidän elämänsä lähtökohdista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019, s. 12–14.)

YK:n lasten oikeuksien sopimus astui voimaan sopimusvaltioissa 1991. Tällöin myös lainsäädännön tuli vastata kyseistä kansainvälistä lainsäädäntöä. Sopimuksessa julistetaan lasten olevan oikeutettuja erityiseen huolenpitoon ja apuun. Perheellä ja lapsella on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua. (Convention on the Rights of the Child text, 1989.) Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännön, määrittelee kehittämisen suuntaviivat sekä ohjaa uudistusten toteuttamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021.)

Sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja osallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Lisäksi tarkoituksena on turvata riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Lastensuojelulain (L 417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä turvalliseen kasvuympäristöön.

Ehkäisevän lastensuojelun avulla tuetaan vanhemmuutta ja koko perhettä. Ehkäisevää lastensuojelua tarjotaan kunnan peruspalveluissa kuten äitiys- ja lastenneuvolassa, terveydenhuollossa, päivähoitossa, kouluissa ja nuorisotyössä. Lasten huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa on ehkäisevää lastensuojelutyötä. Monessa palvelussa arvioidaan vanhemman kykyä huolehtia lapsista. Jos se on heikentynyt, selvitetään tuen tarve. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021.)

Lastensuojelun olennainen periaate on huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia ja niiden täytyy olla lapsen edun mukaisesti sopivia ja riittäviä. Tukea pitää järjestää viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. Tukitoimien pitää vastata perheen ja lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2021.)

Lastensuojelulaissa (L 417/2007 3. §.) kunnan tehtävästä huolehtia ehkäisevästä lastensuojelusta todetaan, että sitä tulee järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan

sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Limingan kunnassa lastensuojelu järjestetään ensisijaisesti avohuollon tukitoimien avulla. Palvelut perustuvat sosiaalipalveluiden työntekijän tekemään palveluntarpeen arviointiin, jossa on kartoitettuna perheen tarvitsema tuki. Kunnalla on monipuolinen tarjonta perhesosiaalityön palveluista ja tukitoimista. Niitä ovat tukiperhetoiminta, tukihenkilötoiminta, lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö sekä kasvatus- ja perheneuvonta. (Limingan kunta, 2021.) Perheille tulee kohdentaa palveluja, jotka parhaiten tukevat ja auttavat perheiden tilannetta.

Limingan lapsi- ja perhepalvelut ovat perhesosiaalityötä. Palveluiden tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden toimintakyvyn, sosiaalisen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja osallisuuden lisääminen. Kuntalaiset ottavat yhteyttä perhesosiaalityöhön, kun tarvitsevat sosiaaliohjausta tai neuvontaa arkeensa elämästä selviytymiseen, asumiseen ja talouteen liittyvissä asioissa. Kuntalaiset ottavat yhteyttä myös vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja eroihin liittyvissä tilanteissa sekä lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseen liittyvissä asioissa. Yhteydenottaja vanhempien lisäksi voi olla myös eri viranomaiset tai verkostotyöntekijät, jotka ovat huolissaan lapsen, nuoren tai perheen tilanteesta. (Limingan kunta, 2021.)

Yhteydenotot käydään läpi perhesosiaalityössä ja tarvittaessa aloitetaan palvelutarpeen arviointi. Arvioinnissa on tärkeää tehdä yhteistyötä lapsen, huoltajan sekä tarvittaessa muiden läheisten ihmisten ja yhteistyöverkostojen kanssa. Palvelutarpeen arvioinnin lisäksi perheille annetaan sosiaaliohjausta ja neuvontaa. Arvioinnin lopuksi perheet voidaan ohjata joko peruspalveluiden piiriin tai asiakkuus voi jatkua perhesosiaalityössä tai lastensuojelussa. Yhteydenoton tuen tarpeen arvioimiseksi voi tehdä sosiaalihuoltoon joko kirjallisesti kunnan nettisivuilta löytyvällä lomakkeella tai ottamalla yhteyttä puhelimitse perhetyön sosiaaliohjaajaan. (Limingan kunta, 2021.)

5 SEURAKUNNAN PERHETYÖ

Seurakunnissa hyväksytään, arvostetaan ja kohdataan kaikenlaisia perheitä. Yhtä oikeaa perhemuotoa ei ole olemassa. Jokainen perhe on ainutlaatuinen ja erilaisuuden rikkaus on kirkon rikkautta. Kirkossa ja seurakunnassa perheiden kohtaaminen ja tukeminen kuuluu sen jokaisen työntekijän työotteeseen ja vastuulle. Tämä koskee niin toimistotyön ammattilaisia, kiinteistötoimea kuin hengellisen työn tekijöitä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Diakonian tärkein tehtävä on auttaa niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Tämä tarkoittaa, ettei sillä ole mahdollisuutta valita kohdettaan. Diakonian on osallistuttava yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä pyrittävä tekemään itsensä tarpeettomaksi. Hyvä diakonia tekee työtä vallitsevan ajan tarpeiden mukaisesti. (Mattila, 2003, s. 10.)

Diakonisen perhetyön tarkoitus on vahvistaa ja tukea perheen sisäistä toimintaa sekä tarjota taloudellista ja hengellistä tukea ja neuvoa haastavissa elämäntilanteissa. Tärkeintä on perheen sisäisten voimavarojen tukeminen ja perheyhteyden vahvistaminen. Perhetyö edellyttää monialaista yhteistyötä eri ammattilaisten kesken. Diakoninen perhetyö voi olla esimerkiksi perheille suunnattua ryhmätoimintaa. Ryhmätoiminta mahdollistaa viriketoiminnan, vertaistuen sekä kohtaamisen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.)

Seurakunnan perhetyöndiakonin kanssa tavatessa sovittiin, että seurakunta voisi olla mukana toiminnassa järjestäen koulutusta ja tarjoten virkistystoimintaa tukiperheille esimerkiksi joulujuhlan muodossa. Työmme tarjoaa mahdollisuuden kehittää yhteistyötä Limingan kunnan lapsi- ja perhepalveluiden sekä seurakunnan välillä. Seurakunnan perhetyön diakoni sekä kunnan sosiaaliohjaaja jäivät pohtimaan mahdollista tulevaa yhteistyötä.

Yhteistyöllä tavoitellaan joustavuutta, tehokkuutta ja kykyä huomioida asiakkaiden tarpeet aikaisempaa paremmin. Verkostoitumisen avulla parhaimmillaan hyödynnetään työntekijöiden osaamista yhteisen päämäärän hyväksi.

Onnistuneella yhteistyöllä madalletaan kynnystä uusien toimintamallien ja hyvien käytäntöjen täytäntöönpanossa. (Paasivaara ym., 2013, s. 27.)

Vuoden 2020 yhteisvastuukeräyksen kohteena oli vanhemmuuden tukeminen ja piispa Tapio Luoma tähdentääkin sen olevan yhteisvastuullinen tehtävä. Riskitekijöitä lapsen myönteiselle kehitykselle ovat vanhempien yksinäisyys, stressi ja sosiaalisen tuen puute. Valitettavan usein vanhemmat kokevat saavansa liian vähän sosiaalista tukea ja huonosti apua vanhemmuuden liittyviin haasteisiin. Vanhemmilta tuen tarve jää usein kertomatta, vaikkakin vanhemmat kaipaavat tukea lapsiperhepalvelujen ammattilaisilta. Kirkko haluaa auttaa perheitä ja olla heidän tukena. (Kirkkopalvelut, 2020.)

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas tukiperhetoiminnasta Limingan kunnan sosiaalipalveluiden työntekijöiden käyttöön. Sen tarkoituksena on toimia työntekijöille monipuolisena työkaluna. Työntekijät käyttävät opasta uusien tukiperheiden perehdyttämisessä toiminnan aloituksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tuottaa tukiperheille materiaalia, joka kertoo tukiperhetoiminnasta ja käytännön asioista. Työyhteisössä on asiantuntemusta tukiperhetoimintaan liittyen, mutta käytännönläheinen ja yhtäläisiä ohjeita toiminnalle ei ollut. Oppaan tarkoituksena on vahvistaa ja sujuvoittaa työntekijöiden antamaa ohjausta. Lisäksi työntekijät voivat hyödyntää materiaalia silloin, kun suunnitellaan tukea tarvitseville perheille erilaisia palveluja. Oppaan avulla perheille voidaan kertoa tukiperhetoiminnasta.

Opinnäytetyömme tavoite on oppaan helppo saatavuus ja sen aktiivinen käyttö sosiaalipalveluiden työntekijöillä. Toisena tavoitteena on lisätä Limingan kunnan tukiperhetoiminnan näkyvyyttä. Tukiperheitä tarvitaan lisää toimintaan ja sen aloitusta pyrimme saamaan houkuttelevaksi.

Lähtökohta aihe valinnallemme oli kehittämistyön todellinen tarve. Opas lisää tietoa tukiperhetoiminnasta ja toimintaan liittyvistä käytännön valmisteluista. Materiaali helpottaa työntekijöiden ja tukiperheiden yhteistyötä edistämällä tukiperheiden osallistumista perehdytyksen kulkuun ja sujuvuuteen. Tuotoksella ei pyritä korvaamaan perehdytyksiä ja tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä, vaan sen tarkoitus on toimia apuna työelämäedustajalle. Oppaan sisällön suunnittelussa on huomioitu tuettavan perheen, lasten, tukiperheiden ja sosiaalipalveluiden työntekijöiden tarpeet. Oppaasta teimme sähköisen, mutta sen voi helposti myös tulostaa paperisena versiona.

7 KEHITTÄMISTYÖNPROSESSI

Ammattikorkeakoulun kehittämistoiminta on käytännönläheistä ja työelämän tarpeisiin vastaavaa. Sillä pyritään vaikuttamaan oman alueen kehittämiseen ja hyvinvointiin. Kehittämispainotteisissa opinnäytetyön toteutustavoissa keskeisintä on toiminnan kehittäminen ja osallistujien aktiivinen rooli. Prosessi etenee kehittämistarpeiden tunnistamisesta toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Karjalainen, ym., 2020.)

Idea kehitystarpeesta syntyi toisen opiskelijan itse pohtiessa tukiperheeksi ryhtymistä vuonna 2019. Ennen tukiperheeksi ryhtymisen päätöstä olisi kaivattu opasta, jossa olisi esitelty kootusti tukiperhetoimintaa eritahojen näkökulmasta sekä käytäntöön liittyviä asioita. Aiheen valinnan teimme elokuussa 2020, jonka jälkeen olimme yhteydessä Limingan kunnan sosiaaliohjaajaan, sekä Limingan seurakunnan perhediakoniin. Sovittiin molempien tahojen kanssa omat tapaamiset, joissa luonnostelimme aiheen rajausta, alustavaa aikataulua ja sitä miten seurakunta voisi olla mukana toiminnassa. Työn sisällön, etenemisen ja aikatauluttamisen hahmottamisen vuoksi laadittiin erilliset kaaviot.

Kehittämisprosessimme oli kaksivaiheinen, joka koostui toiminnallisesta- sekä kirjallisesta osuudesta. Kirjallinen osuus koostui teoriaosuuden tuottamisesta, jossa dokumentoitiin kehittämisprosessi kokonaisuudessaan sisältäen työn suunnittelun, arvioinnin ja reflektoinnin. Toiminnallisessa osuudessa kehitimme sähköisen ja tulostettavan oppaan. Se laadittiin yhdessä työelämäedustajan ja tukiperhetoiminnassa mukana olevien perheiden kanssa. Aineisto kerättiin erilaisia menetelmiä hyödyntäen kuten työstämäämme kirjallisuuskatsausta, opinnäytetyön suunnitelmaa ja prosessin aikana ylläpitämäämme päiväkirjaa. Opinnäytetyö työstettiin konstruktivistista kehittämismallia hyödyntäen sekä itse soveltaen.

Konstruktivismissa oppiminen on aktiivista tiedon rakentamisen prosessia. Konstruktivismiin keskeinen ajatus on, että oppija itse rakentaa tiedon uudelleen jo olemassa olevan tiedon päälle, sen sijaan että tieto vain siirtyisi oppijaan. Riippuu oppijan aikaisemmista tiedoista, kokemuksista ja käsityksistä opittavasta asiasta mitä hän opittavasta asiasta havaitsee ja miten hän sen tulkitsee. Olennaista on, että oppijassa herää itselleen mieleiset, opittavaan asiaan liittyvät pohdinnat, asian sisäistäminen, oma kokeilu ja ongelmanratkaisu. Oppiminen olisi oppijan oman toiminnan tulosta. (Pylkkä, i.a.)

Kuvio 1. Kehittämistyön prosessikaavio.

Konstruktivistisen kehittämisen malli sisältää seitsemän eri vaihetta: aloitusvaihe (1), suunnitteluvaihe (2), esivaihe (3), työstövaihe (4), tarkistusvaihe (5), viimeistely (6) ja valmis tuotos (7). Vaiheet vaativat huolellisen suunnittelun, kehittämisen vaiheistuksen, toiminnassa oppimisen, osallisuuden, kehittävän työotteen, monipuolisen menetelmäosaamisen eli kehitystoiminnan kokonaisvaltaisen ymmärtämisen ja hallinnan. (Salonen, 2013, s. 16.)

8 OPPAAN LAATIMINEN

Opinnäytetyön sisällöllisiä valintoja teimme käsitteisiin tai tietoperustaan nojaten. Tukiperhetoimintaa voidaan tarkastella eri näkökulmista; vanhempien, lasten tai tukiperheen kontekstista (Svenlin, 2020, s. 100). Tiedonhaun prosessin edetessä päätimme tuoda nämä kaikki kolme eri näkökulmaa esille oppaaseen. Tiedonhaun aloitimme Diak Finnasta ja sen tarjoamista tietokannoista. Hakusanoina käytimme pääasiassa tukiperhettä tai tukiperhetoimintaa.

8.1 Suunnittelu

Osallistava kehittäminen koostuu tutkimuksesta, toimimisesta ja osallistumisesta. Tämä nähdään tutkijoiden ja ammattilaisten yhteistyön menetelmällisenä lähestymistapana, johon palvelunkäyttäjät osallistuvat. (Helminen, 2020, s. 23–27.) Sosiaali- ja terveystieteissä pidetään merkityksellisenä palveluiden käyttäjien kokemusta ja kokemustietoa.

Sovimme työelämäedustajan kanssa yhteisen alkukartoituksen, jossa selvitimme heidän toiveensa ja tarpeet kehittämistyönprojektille. Ensimmäisellä tapaamisella sosiaaliohjaaja kertoi tukiperhetoiminnasta, sen tarpeellisuudesta ja

siitä, kuinka he kaipaavat keinoja uusien tukiperheiden tavoittamiseen. Tällä kehittämistyönprosessilla pyrimme vastaamaan tähän tarpeeseen. Kehittämiskohteita ovat informaation ja mainonnan lisääminen toiminnasta, joten tämän pohjalta aloitimme tukiperhetoiminta oppaan kehittämisen. Opas toimii myös perehdyttämistyökaluna uusille tukiperheille toiminnan aloituksessa. Pohdimme tarkoin materiaalin sisältöä, rakennetta, kokoa sekä visuaalista ilmettä. Varmistimme yhteistyön allekirjoittamalla projektista sopimuksen ja sovimme työn rajauksesta.

8.2 Toteutusvaihe

Työstövaihe on vaativa, mutta ammatillisen oppimisen kannalta tärkeä vaihe. Työstämisessä aktivoituvat ammatilliset taidot kuten suunnitelmallisuus, itsenäisyys, vastuullisuus, vuorovaikutteisuus, epävarmuuden sieto, sitkeys ja itsensä kehittäminen. (Salonen, 2013, s. 18.)

Kokeiltuamme eri kuvankäsittelyohjelmia päädyimme tekemään esitteen ilmaisen Canva-kuvankäsittelyohjelman avulla sen monipuolisuuden ja käytännöllisyyden vuoksi. Työkalussa on useita valmiita kuvapohjia, joita on helppo muokata omia tarpeita vastaaviksi. Ohjelma sisältää ilmaisia kuvia, fontteja sekä muita kuvaelementtejä, joita voi hyödyntää oman työn suunnittelussa. Ohjelma helpottaa esitteen myöhempää käyttöä ja päivityksiä sekä on helppokäyttöinen. Canva-ohjelmalla kokeilimme monenlaista versiota ja mallia ennen kuin saimme mielestämme sopivan pohjan oppaan työstämiseen. Visuaalisessa ilmeessä kiinnitimme huomiota oppaan kokonaisuuteen ja yhteistyötahon näkyvyyteen sekä värimaailmaan. Limingan kunnan logona on joutsen ja värimaailma vihreä valkoinen. Päädyimme valkoiseen pohjaan, jossa on vihreitä laatikoita kehystämässä kuvia ja tekstiä sekä reunaviivoja tuomassa ryhdikkyyttä sivuihin. Otsikot kirjoitettiin vihreällä värillä isolla ja asiateksti harmaalla värillä pienemmällä fontilla. Oppaan otsikot muotoiltiin mahdollisimman puhutteleviksi, kiinnostaviksi ja ytimekkäiksi.

Kuvat valikoimme tekstin teeman kanssa sopiviksi ja realistisiksi tukiperhetoimintaa ajatellen. Kuvissa esiintyy lapsia, aikuisia ja lemmikkejä koti- ja

luontoympäristöissä. Kuvissa oleskellaan tai touhutaan kivoja perheen ja lasten juttuja. Värimaailma kuvissa ja oppaassa ovat yhtenäiset.

Teoriaosuutta pohdimme ja pyörittelimme pitkään. Oppaan teksti tulee olla puhuttelevaa ja tarkoituksenmukaista, jossa huomioidaan kohderyhmä ja käyttötarkoitus (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 129). Päädyimme tuomaan esille oppaaseen tuettavan perheen, lapsen sekä tukiperheen näkökulman tukiperhetoiminnasta. Oppaassa kerrotaan tiivistetysti mitä tukiperhetoiminta on, kuka voi toimia tukiperheenä ja mitä heiltä odotetaan. Oppaassa tuodaan esille eri näkökulmat, joita toiminta koskee. Siinä ovat tärkeimmät asiat valmennuksesta, ohjauksesta, vertaistuesta, palkkiomaksuista ja vakuutuksista. Lopussa on kootusti ammattilaisten yhteystiedot.

8.3 Oppaan arviointi

Parhaimmillaan yhteinen kehittäminen tarkoittaa kansalaislähtöistä kehittämistä. Sitä tapahtuu palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, johon palvelunkäyttäjät osallistuvat (Gothóni, 2015, ym., s. 65–66.)

Tukiperhetoiminnasta kerättiin tietoa usealta eri taholta arvioinnin mahdollistamiseksi, jotta tuotteen kehittäminen olisi luotettavammin kohderyhmän tarpeiden mukaista. Arviointivaiheen erotimme kokonaan omaksi vaiheekseen sen tärkeän roolin vuoksi osana kehittämisprosessia. Oppaan työstövaiheen jälkeen pyysimme kirjallista palautetta työelämäedustajalta, tukiperheiltä ja tuettavan perheen vanhemmilta. Pidimme tärkeänä, että kaikki toiminnassa mukana olevat saisivat mahdollisuuden osallistua oppaan kehittämiseen. Keräsimme palautteen Wepropol-työkalulla luodulla kyselylomakkeella (LIITE 1.)

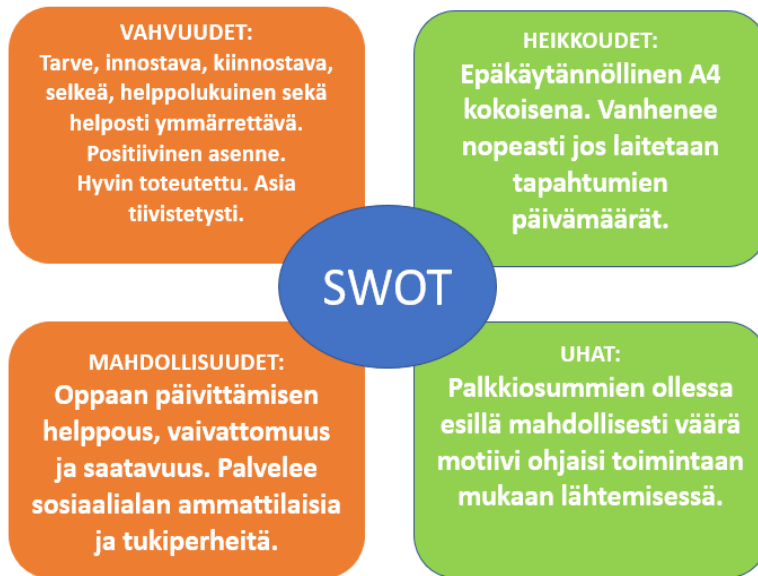
Oppaasta pyysimme ensimmäisenä palautetta yhteistyötaholta. Yhteistyökumppani oli tyytyväinen oppaan visuaaliseen ilmeeseen. He toivoivat tukiperheeltä odotettaviin edellytyksiin muutamia lisäyksiä, kuten hyvää henkistä ja fyysistä terveyttä, hyvää toimintakykyä ja puhdasta rikosrekisteriotetta. Vertaisryhmien aika-auluja he pyysivät poistamaan oppaasta, koska ne voivat muuttua. Lisäksi he

toivoivat oppaaseen maininnan koulutuksista, joita he pyrkivät järjestämään keran vuodessa tukiperheille. Tähän he halusivat vielä lisäyksen uusien tukiperheiden valmennuksen tapahtuvan joko yksilöllisesti tai ryhmävalmennuksena. He toivoivat toiminnassa mukana olevilta ajatuksen tai tuntemuksen ”lausahduksen muodossa” siitä mitä toiminta heissä herättää.

Tukiperheille esittelimme ja keräsimme palautteen oppaasta vertaisryhmätapaamisessa. Tapaamisessa syntyi monipuolisesti keskustelua, kysymyksiä, oivalluksia sekä pohdintoja tukiperheiden välillä tukiperhetoimintaan liittyvistä asioista. Tukiperheet kokivat oppaalle olevan tarvetta. He kokivat usean eri näkökulman tuonnin oppaaseen hyväksi ideaksi. Tukiperheet kertoivat oppaan olevan kiinnostava, innostava ja selkeä sekä hyvin toteutettu. He pitivät opasta helppolukuisena ja ymmärrettävänä. Heidän mielestään teoriatietoa oli mukana tiivistetysti. Tukiperheet toivoivat oppaasta pienempää kokoa A4:sta A5:sen. Lisäksi he ehdottivat muuttuvien kohtien tietojen poistamista, jotta opas olisi pitkäikäinen.

Pyysimme palautetta myös tuettavan perheen vanhemmilta. He kokivat oppaalle olevan tarvetta. Saimme positiivista palautetta oppaan selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Kehitettävää oppaassa oli toistojen poistaminen sekä kieliopilliset virheet. Lemmikin merkityksestä he toivoivat tekstiä muotoiltavan toisin.

Nelikenttäanalyysi-SWOT on yksinkertainen ja yleisesti käytetty analysointimenetelmä. SWOT tulee sanoista strength, weakness, opportunity, threat eli vahvuus, heikkous, mahdollisuus, uhka. Sen avulla voidaan selvittää projektin vahvuudet ja heikkoudet, sekä tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat. (Suomen Riskienhallintayhdistys, i.a.) Keräsimme tällä nelikenttäanalyysimenetelmällä palautteista yhteenvedon.

Kuvio 2. Nelikenttäanalyysi – SWOT.

Näiden palautteiden perusteella muokkasimme ja korjasimme oppaan ulkoasua ja tekstisisältöä.

Opiskelijalle opinnäytetyönprosessin tuottama osaaminen voidaan jaotella kolmeen eri näkökulmaan. Ensimmäisenä se nähdään oman ammatillisen taidon ja tiedon osaamisena sekä ongelmaratkaisun ja tiedonhankinnan osaamisessa. Toiseksi se nähdään yhteisenä osaamisena, joka syntyy pari- ja tiimityöskentelyssä. Kolmanneksi sen muodostaa osallistava ja tutkiva kehittäminen sekä työelämäyhteistyön osaaminen. Nämä yhdessä muodostavat osaamisen yhteiskunnallisen ulottuvuuden. (Helminen, 2020, s. 172–173.)

9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Ammattietiikkaan sisältyy laaja-alaista pohdintaa sekä tarkastelua eri näkökulmista, kuten työntekijän oikeuksista ja velvollisuuksista työn laatuun ja vastuuseen (Ihalainen & Kettunen, 2016, s. 67). Alkukartoituspalaverista lähtien pohdimme työelämäedustajan kanssa mahdollisia opinnäytetyön eettisiä haasteita.

Yhtenä haasteena nousi esiin palkkiosummien tuominen esille materiaaliin, sillä se saattaa vaikuttaa tulevien tukiperheiden motiiviin aloittaa mukana toiminnassa. On hyvä tuoda ilmi, ettei tukiperheenä toimiminen tuo perheelle taloudellista tappiota. Tämä taataan kunnan maksamalla palkkiolla. Tulimme siihen tulokseen, että perimmäinen syy toimintaan mukaan lähtemiselle täytyy olla halu auttaa. Ammattilaisten tekemä alkukartoitus tukiperhetoiminnasta kiinnostuneille sekä määräajoin tilattava tukiperheiden rikosrekisteri karsii väärällä motiivilla olevat tai toimintaan sopimattomat pois laskuista.

Toiminnan ollessa väliaikainen ei sillä aina ratkaista perusongelmaa eli perheen läheisverkoston haurautta. Lyhytaikaisella toiminnalla ei välttämättä tunnisteta syntyneiden ihmissuhteiden arvoa. Tutkimukset ovat osoittaneet että, tukiperheen ja tuettavan perheen välille voi toiminnan aikana muodostua merkityksellinen ihmissuhde. (Svenlin, 2020, s. 222–223.) Tukisuhteet saattavat kestää useita vuosia, jonka aikana lapset ehtivät kiintyä tukiperheeseen. Väliaikaisessa tukimuodossa riskinä on toiminnan loppuessa sen kautta tulleiden ihmissuhteiden mahdollinen katoaminen. Tämä voi jättää lapsen elämään tyhjän aukon ja horjuttaa turvallisuuden tunnetta. Tukiperheiden motivaatioon ja toiminnan tukemiseen tulee panostaa, jotta perheet pysyvät mukana toiminnassa.

Sosiaalipalveluiden työntekijän vastuulla on asiakkaiden riittävän tuen ja avun tarjoaminen koko prosessin ajan. Vastuuseen kuuluu lapsen osallisuuden ja edun toteutumisen varmistaminen. Sosiaalipalveluiden työntekijän on kerrottava lapselle ja nuorelle heidän oikeuksistaan ja niiden käytöstä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a.) Lasten osallisuuden onnistuminen ja toteutuminen on usein kiinni lapsen osallistumisoikeuksien tunnistamisesta ja aikuisten ymmärryksestä.

Osallisuuden toteutuminen ja huomioiminen vaatii onnistuakseen lasten mukanaottoa tiedon tuottajiksi sekä lapsilla olevien tietojen ja taitojen huomioimista. Lapsen tiedon on oltava yhtä arvokasta ja asettua samalle tasolle aikuisilta kerätyn tiedon kanssa. Lapsi voi keksiä asioita ja sekoittaa toden ja sadun, mutta samoin voi tehdä myös aikuinen puheillaan ja tavoitellessaan omaa etuaan. Yleensä aikuisten kertomaa ei kuitenkaan kyseenalaisteta samalla tavalla kuin lapsen. (Stenvall, 2020, s. 34.)

Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössämme olivat mukana kunnan lapsi- ja perhepalvelut, ammattikorkeakoulun opiskelijat ja opettajat sekä toiminnassa mukana olevia perheitä. Tuettavien perheiden osallistuminen prosessiin oli tärkeää, jotta myös heidän asiantuntemuksensa saatiin esille. Tuettavien perheiden palaute tarjosi työllemme tasavertaisuutta. Saimme luotua myös heille mahdollisuuden vaikuttaa, jotta edustettuna on myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja avoin vuorovaikutus. Opinnäytetyössämme oppaan arviointilomakkeisiin vastaaminen oli tukiperheille sekä tuettaville perheille vapaaehtoista ja palaute annettiin anonyymisti.

Työmme luotettavuutta lisäsi toisen opiskelijan mukanaolo tukiperhetoiminnassa ja tämän vuoksi omakohtainen kokemus tuotteen tarpeellisuudesta. Yhteistyössä työelämäedustajien kanssa noudatimme hyviä käytänteitä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Allekirjoitimme tarvittavat sopimukset ja noudatimme tietosuoja lakia sekä työskentelimme luottamuksellisesti ja ammatillisia tapoja noudattaen.

10 POHDINTA

Mielestämme pääsimme tälle opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin. Koimme oppaan työstämisen mielenkiintoiseksi ja antoisaksi oppimisprojektiksi tulevaa työtämme ajatellen. Opinnäytetyöprosessi vahvisti verkostoitumisen ja moniammatillisen yhteistyön tärkeän roolin tänä päivänä. Korona-aika loi omat

haasteensa opinnäytetyöprosessille. Hiljainen tieto, ajatusten vaihto ja vertaistuki ovat olleet vähäistä. Normaalioloissa olisimme tavanneet opiskelukavereita ja toisiamme enemmän, joka olisi tarjonnut innostusta ja ideoita työn tekemiseen.

Alussa työelämäedustaja pohti, jäisikö opas vain heidän käyttöönsä. He kuitenkin kaipasivat uusia keinoja tukiperheiden tavoittamiseen. Kehittämistarpeet olivat riittämättömät tukiperheet, vähäinen informointi ja mainonta toiminnasta. Mikäli opasta ei olisi tuotettu yleiseen jakoon, ei kehittämisprojekti olisi tarjonnut kaivatua muutosta tilanteeseen. Tukiperhetoiminta on avointa ja selkeää toimintaa, jonka näkyvyyttä kuntatasolla tulee parantaa. Opas on suunniteltu palvelemaan kaikkia tukiperhetoiminnassa mukana olevia. Se on julkisesti nähtävillä työelämäedustajan tulo- ja odotusaulan näyttöpöytänteillä ja kunnan nettisivuilla sosiaalipalveluiden osiossa.

Teoriatiedon keräsimme ajantasaisista ja luotettavista lähteistä. Käytimme lähteinä tutkimustietoa, alan kirjallisuutta sekä kansainvälisiä lähteitä. Työ on vaatinut kriittistä arviointia merkittävistä tekijöistä tukiperhetoiminnassa. Vasta prosessin loppuvaiheessa tiedostimme mielestämme tärkeimmät asiat, joita ovat lapsilähtöisyys, vaikuttavuus, toiminnan tavoitteet, avoimuus ja saatavuus. Koimme tärkeäksi tuoda näitä asioita työssämme esille.

Olemme tyytyväisiä valmiiseen oppaaseen, joka toimii niin sähköisessä muodossa kuin paperiversiona. Materiaalien valinnassa kiinnitimme huomiota tasa-vertaisuuteen ja yhtäläisyyteen kaikkien kehittämistyössä mukana olleiden näkökulmasta. Selkeyden ja pitkäikäisyyden vuoksi päädyimme kokoamaan sosiaalipalveluiden yhteystietoihin ainoastaan puhelinnumeron sekä vastualueen, jota numerosta tavoitettavan henkilön toimialueeseen kuuluu.

Työn edetessä havaitsimme, kuinka tukiperheiden työssä jaksamiseen ja motivoimiseen tulisi panostaa, jotta perheet sitoutuvat toimintaan. Säännölliset vertaistukitapaamiset, koulutukset sekä viriketoiminta luovat yhteenkuuluvuutta sekä innostavat ja kannustavat jatkamaan toimintaa. Esimerkiksi järjestöissä säännölliset koulutukset, vertaistuki ja virkistystoiminta ovat olleet käytössä jo pitkään. Olisi toivottavaa, että kunnallakin olisi käytössä vastaavat resurssit, jotta

tukiperhetoiminta olisi mahdollisimman kilpailukykyistä ja laadukasta. Tukiperhetoiminnan kokonaisuus tulisi olla suunnitelmallista. Toimintaan tulisi suunnata riittävästi resursseja tai harkita tukiperhetoiminnan ulkoistamisen mahdollisuutta.

Tukiperhetoiminnan kehittämisen kannalta olisi tärkeää, että toiminnassa mukana olevat keskustelisivat yhdessä avoimesti tarpeista, joihin tukiperhetoiminnalla pyritään vastaamaan. Kaikilla osapuolilla tulisi olla ajankohtaista ja selkeää tietoa siitä, minkälainen palvelu tukiperhetoiminta on ja kenelle sitä tarjotaan. On myös mietittävä, miten toimimalla päästään ennalta asetettuihin tavoitteisiin. Avoimella toiminnalla vältetään turhilta olettamuksilta ja vääriltä johtopäätöksiltä. Tiedon niukkuus ja informoinnin vähyys näkyy jokaiselle osapuolelle eri tavalla. Perheille se näyttäytyy tyytymättömyytenä palveluiden laatuun kuten hitaana ja huonona palveluna. Työntekijöille perheiden riittämättömyytenä tai sitoutumattomuutena.

Opinnäytetyön prosessin aikana pohdimme toiminnan tuomia hyötyjä. Kehitimme uutena ratkaisuna Limingan kunnalle seurantalomakkeen, johon tukiperheet kirjaavat tukiviikonloppujen sisällöstä. Lomakkeen avulla sosiaalipalveluille tarjoutuu mahdollisuus tarkastella toiminnan sisältöä, tavoitteita ja parantaa palveluiden laatua. Jatkossa olisi tärkeää tutkia tukiperhetoiminnan vaikuttavuutta. Sitä voisi tutkia esimerkiksi tukiperhetoiminnan seurantalomakkeiden avulla. Vaikuttavuuden seuranta vaatisi säännölliset tapaamiset, jossa yhdessä laaditut tavoitteet ovat tarkastelun kohteena. Tukiperheviikonloppujen kirjausten avulla sosiaalipalveluiden työntekijät pysyisivät ajan tasalla perheiden tilanteesta ja toiminnan vaikuttavuudesta.

LÄHTEET

- Aldgate, J. (1998). Measuring outcomes in family support services (a case study using respite care). *Children & Society* [Tiivistelmä]. Saatavilla 21.11.2021. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=290121e7-6ae7-4da2-a5e0-57341a230b52%40redis>
- Collin, P. (2021). *7-vuotias erityislapsi on odottanut tukiperhettä jo puolet elämästään – äiti: "Kuinka väsyneiksi vanhemmat pitää ajaa, että apua saa?"* <https://yle.fi/uutiset/3-11815649>
- Convention on the Rights of the Child text. 20.11.1989. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text>
- Gothóni R., Hyväri S., Kolkka M. & Vuokila-Oikonen P. (toim.). (2015). *Osallisuutta- oppimista ja arviointia*. TKI-toiminnan vuosikirja. 1. Diakonia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87751/DiakB%2060_vuosikirja1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Helminen, J. (toim.). (2020). *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan*. TKI-toiminnan vuosikirja. 5. Diakonia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333626/DIAK_Ty%c3%b6el%c3%a4m%c3%a4_18_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. (2016) *Turvaverkko vai trampoliini sosiaaliturvan mahdollisuudet*. Sanoma Pro Oy.
- Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Nylund, M., Valtonen, M., & Vesterinen, O. (toim.) (2020). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0*. (Diak opetus, 7). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://libguides.diak.fi/oskeopas>
- Kesti, M. (30.9.2020). *Sadat lapset jonottavat tukiperhettä Pohjois-Suomessa*. Kaleva
- Kirkkopalvelut. (31.1.2020) *Yhteisvastuu 2020 tukee vanhemmuutta*. Saatavilla 4.10.2021 <https://www.kirkkopalvelut.fi/yhteisvastuu-2020-tukee-vanhemmuutta/>

- Limingan kunta. (2021). *Lapsiperheiden varhaisentuen palvelut*. Saatavilla 31.8.2021 <https://www.liminka.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-nuorten-ja-lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelun-palvelut/>
- Limingan kunta. (2021). *Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelut*. Saatavilla 18.11.2021. <https://www.liminka.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-nuorten-ja-lapsiperheiden-palvelut/lapsiperheiden-varhaisen-tuen-palvelut/>
- L 148/2014. Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 28.2.2014/148. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140148>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Lehto-Lúnden, T. (2020). *Lapsi tukiperheessä*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/314776>
- Mattila, K-P. (2003). *Lapsidiakonian käsikirja*. Sininauhaliitto
- Marjovuori, A. (2014). *Vapaaehtoistyön ytimessä järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta* [Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto Sosiaalitieteiden laitos]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/44979/marjovuori_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mikkonen, I., & Saarinen, A. (2018) *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Tietosanoma.
- Moilanen, J. (2015). *Tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muutoksista*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46741/978-951-39-6279-1_vaitos18092015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Moilanen, J., & Svenlin, A-R. (2016). Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön aika. <https://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf>
- Paasivaara, L., Suhonen, M. & Virtanen, P. (2013). *Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa*. Helsinki. Tietosanoma
- Palsanen, K. (19.12.2016). *Vaikuttavuus, miksi sillä on väliä?* <https://www.sitra.fi/blogit/vaikuttavuus-miksi-silla-valia/>

- Pelastakaa lapset. (2021). *Yleistä tukiperhetoiminnasta*. Saatavilla 30.9.2021
<https://www.pelastakaalapset.fi/tukea-lapsille-ja-perheille/tukiperheet/yleista-tukiperhetoiminnasta/>
- Pylkkä, O. (i.a.). *Oppimiskäsitykset. Konstruktivismi ja oppiminen*.
<https://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskäsitykset/oppimiskäsitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Turun ammattikorkeakoulu. Saatavilla 28.1.2021 <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2021). *Lastensuojelu*. Saatavilla 17.8.2021.
<https://stm.fi/lastensuojelu>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2021). *Sosiaali- ja terveystyöpalvelut*. Saatavilla 23.1.2021. <https://stm.fi/sotepalvelut>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2019). *Lastensuojelun laatusuositus*. Saatavilla 31.8.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- SOS- Lapsikylä. (2021). *Lastensuojelijan tilipäivä*. Saatavilla 18.11.2021
<https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2021/03/12/lastensuojelijan-tilipaiva/>
- Stenvall, E. (2.9.2020). *Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita*.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162410/STM_2020_27_r.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.). *Diakoninen perhetyö*. Saatavilla 1.9.2021
<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/perhe>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.). *Perhelähtöinen työote ja yhteistyö*. Saatavilla 1.9.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/aikuiset-ja-perhe/perheet>
- Suomen riskienhallintayhdistys. (i.a.). *Nelikenttäanalyysi - SWOT* Saatavilla 1.9.2021 <https://pk-rh.fi/tools/swot.html>
- Svenlin, A-R. (2020). *Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto].

- https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67160/978-951-39-8011-5_vaitos31012020pdf.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). *Koronan vaikutukset lastensuojeluun*. Saatavilla 24.1.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140789/TUTI2020_034_Koronan%20vaikutukset%20lastensuojeluun_korjattu_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (7.6.2021). *Tukihenkilöt- ja perheet*. Saatavilla 25.8.2021 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (26.2.2021). *Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun avohuolto*. Saatavilla 31.8.2021 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a). *Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun valvonta*. Saatavilla 24.9.2021 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a). *Luo luottamusta – suojele lasta*. Saatavilla 21.10.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Toivonen, E. (2021). ”Ollaan kaikki tässä samassa suossa ja kyllä me selvitään.” *Vertaistuen merkitykset ja rooli tukimuotona kehitysvammaisten lasten vanhemmille*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/24778/1617944634963542805.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Virtanen, J. (7.9.2020). Uusia tukiperheitä tarvitaan. *Kaleva*
- Vilkkä, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*.

LIITE 1. Palautelomake

Palautekysely tukiperheoppaasta

1. Koetko tukiperhetoiminta oppaalle tarvetta uusien tukiperheiden perehdyttämiseen?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

2. Mitä olet mieltä oppaan yleisilmeestä?

- Oli kiinnostava ja innostava
 Oli laimea ja liikaa tietoa
 Oli selkeä ja helposti ymmärrettävä
 Vaatii vielä parannusta

**3. Mistä sait aikoinaan tiedon tukiperhetoiminnasta?
Kerro lyhyesti muutamalla sanalla.**

**4. Mikä oli oppaassa mielestäsi parasta?
Kerro lyhyesti muutamalla sanalla.**

Seuraava

Palautekysely tukiperheoppaasta

5. Mitä muuttaisit oppaassa?

Kerro lyhyesti muutamalla sanalla.

6. Mahdolliset muut lisätoiveet oppaan viimeistely vaiheeseen.

Kerro lyhyesti muutamalla sanalla.

7. Palautekyselyyn vastaaja oli:

- Sosiaalialan ammattilainen
- Tukiperhe
- Tuettava perhe
- Muu

Edellinen

Lähetä

LIITE 2. Opas tukiperhetoimintaan

LIIKUNNAN LAPSET JA PERHÖPALVELUT

TUKIPERHETOIMINTA

OPAS TUKIPERHETOIMINTAAN

MIKÄ IHMEEN TUKIPERHETOIMINTA? MEISTÄKÖ TUKIPERHE?

Tämä oppaan tarkoituksena on toimia sosiaalipalveluiden työkaluna ohjastaessa suuria tukiperheitä tukiperhetoimintaan. Oppaasta tuetaan osittain tukiperhetoiminnan aloittamiseen liittyviä asioita.

Oppaan tarkoituksena on tarjota mahdollisimman kattavasti tietoa suurille tukiperheille.

Oppas on toteutettu yhteistyössä Limingan kunnan sosiaalipalveluiden, tukiperheosaston ja mukana olevien perheiden sekä Diakoniammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa.

Liminko

Diak

HENVI AMMILJA SÄTÖ-KUOPPI
DIAKONIAMMATTIKORKEAKOULU
SOSIAALINEN (JAMK), OIKOAJATYÖ
2021

KUKA VOI TOIMIA TUKIPERHEENÄ?

Tukiperheinä voi toimia kaikenlaiset perheet. Mukana tarvitaan jatkuvasti uusia ja erilaisia tukiperheitä, sillä tuettavakin perheitä on monenlaisia.

Tukiperhetoiminnan tarpeellisuus on jatkuvasti esillä yhteiskunnallisissa keskusteluissa ja mediassa. Tukiperheiden tarve kasvaa entisestään. Koronatilanne on tuonut oman lisähaasteensa tilanteelle.

"Kokeilemalla sen tietää onko tukiperheenä toimiminen meidän juttu."

Tukiperheellä odotettavia

- Tarjottavaksi otetaan tila-aventoja
- Tilaa koulusta ja koulun ulkopuolelta
- Tapahtumia
- Haku-aiheet
- Mahdollisuus ottaa mukaan koulun ulkopuolelta
- Terveystieteiden ja lääkärin perheiden ja vanhempiensa kanssa
- Työ- ja harrastus- ja vapaa-aika-aiheet
- Myönteisyyttä, osallisuutta ja jatkuvuutta
- Suhteellisesti tasua ja tasuutta
- Hyvästä hoidosta ja hygieniasta
- Hyvästä hoidosta ja hygieniasta
- Puhdas ja terveellinen elämäntapa
- Puhdas ja terveellinen elämäntapa
- Puhdas ja terveellinen elämäntapa

LIIKUNNAN LAPSET JA PERHÖPALVELUT

TUKIPERHE

OHJATTAVAIN JA VARHAISTA TUKEA LAPSELLE

TUKIPERHE

Tukiperheiden motiivit toimia tukiperheinä ovat yleensä halu auttaa lapsia ja perheitä sekä sosiaalisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen.

Tukiperhetoiminta on tavallista perheosaa ja sosiaalisten ja mielikuvien virikkeiden tarjoamista. Normaalia ja tavallista perhe-elämää johon osittain tavallisia asioita ja uusia tapahtuvia toimintoja.

Halu ja aika läsnäolo lause hyvinvointia kehtaan siitä tukiperheessä toimimiseen. Käytännössä tukiperheeseen luokitellaan yleensä yksi viikollinen tapaaminen kerrallaan. Nuorten lause-aiheet käyvät valitettavasti pidempään.

LIIKUNNAN LAPSET JA PERHÖPALVELUT

LAPSI

Valittava ja varhaisa tukea lapselle

"Millon mää pääsen sinne seuraavan kerran."

LAPSI

Tukiperheessä suunnitellussa lapset annetaan mahdollisuus ilmaista omia mielipiteitä ja toteuttaa toimintaa itsenäisesti. Näihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Lapselle riittää turvallinen aikuinen läsnäolo ja alku kiinnostus hänen asioistaan. Tukiperhetoiminnan kautta muodostuvat uudet ihmissuhteet ovat lapselle tärkeitä.

Lapset kokevat toiminnassa monenlaisia tunteita. Päättämättömyyden lapsen nauttii tukiperheessä vietetyistä ajasta, joka tarjoaa lapselle erilaisia ja uusia kokemuksia. Tukiperheessä viihtymään ja toimintaan on silti erilaisia kuin kotona.

LIIKINGIN LAPSET JA PERHEPALVELUT

TUKENA VANHEMMUUDESSA

"Arvostamme että meillä on paikka, johon lapsen voi viedä turvallisin mielin."

TUETTAVA PERHE

Tukiperhe toimintana on parhaimmillaan vanhemman turvallisuuden ja hallinnan tunnetta vahvistava, sekä vanhemman voimavaroja lisäävä toiminta. Toiminta tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden levähtää, kerätä voimia, ottaa omaa aikaa tai tehdä omia aikuisen juttuja.

Vanhemmat arvostavat että heillä on paikka johon lapset voi viedä turvallisin mielin.

Tukiperhe toimintana avaa lapsen ympärille tarjoutua enemmän huolehtivia aikuisia. Vanhemmille tarjoutuu mahdollisuus jakaa vastuuta tukiperheen aikuisten kanssa.

VALMENNUSTA, OHJAUSTA JA TUKEA

Sosiaalipalveluiden työntekijä valvoo tukiperhetöitä ja haluaa tukiperheet haastatellaan ennen toiminnan aloittamista. Tämä perusteella arvioidaan sopivuus ja motivoitua tukiperhetöitä aloittamiseksi. Valmentaa haastattelun tekee kunnan sosiaalipalveluiden työntekijä yleensä tukiperheen kanssa.

Limingan kunta pyyhi kerran vuodessa tarjoamaan tukiperheille koulutuksen. Uudet tukiperheet valmennetaan joka yksilöllisesti tai ryhmämuotoisella. Tukiperheille järjestetään tapaamisia, joissa heille tarjoutuu mahdollisuus koulustella toimintansa liittyviä asioita sekä toimia toistullen vertaistuenä.

Tukiperheille nimetään oma työntekijä, johon voi olla yhteydenotto tarvittaessa sähköpostina, puhelimitse tai sopimalla tapaamisen.

Vertaisryhmät

sisältävät keskustelua tukiperheiden toimimiseen liittyvistä asioista, kokemusten jakamista ja kuulemista.

Teemoittain vaihtelevaa koulutusta eri aiheista, kuten mielenterveys, arjen hallinta, vanhemmuuden haasteet, mielekkäiden virikkeiden tarjoaminen lapselle.

PALKKIOMAKSUT

Sosiaalipalvelut korvaa tukiperheille toiminnasta syntyneet kulut kuluerämuutona ja palkkioina. Tukiperhepalkkioiden summa määräytyy vuositulosta sosiaal- ja terveysministeriön kytkeillä vuodelle vahvistamien työntekijän määrän palkkatietojen mukaisesti. Palkkiomaksuudet toimitetaan kuukausittain talletustiliin verkkokäyttöön kautta. Palkkiomaksuustulot tulevat kuukautta tuettavien perheiden alijakelun. Korvauksista on tärkeää oppia ja tulot on otettava huomioon tukiperhetöiden osajoukosta vuodelle.

Tukiperhepalkkioiden maksuista huolehtii talletustiliin. Palkkiot maksetaan joka 28.päivä tai kuun viimeinen arkipäivä. Tervakortti tulee toimittaa palkkiomaksuja varten. Verokortin tulee olla tiedossa tukiperhe.

Sosiaalipalvelut tukee tukiperheitä tarjoamalla kymmenkymmenkymmenen 150€/kuu, jonka avulla luovutetaan toiminnan kannalta tarpeellisia huoneita, esim. tu vaipatit pöytähuone. Tukiperhe ottaa vastuun itse ja toimittaa kaikki ammatillisuudesta aiheutuva varten.

PALKKIO
Toiminnasta maksettava palkkion suuruus vaihtelee vuositulosta. Vuonna 2021 Peruspalkkio 88,70€/kuu/työntekijä
Palkon tu lisa ja huonepalkkio vuokra 78,07€/kuu/työntekijä
Huonepalkkio 78,07€/kuu/työntekijä
Materiaalikulutus 6,70€/kuu

VAKUUTUS
Tukiperheessä käyvä lapsi on tapaturmavakuutettu Limingän kunnan toiminta. Tapaturman sattuessa tukiperheeseen voi viedä lapsen julkiseen tai yksityiseen sairaalaan. Lapsi maksetaan ensin itse. Vakutusyhtiö korvaa maksajalle kulut jälkikäteen.

Jos tukiperheessä käyvä lapsi rikkoo tukiperheen omaisuutta, tukiperhe maksaa korvauksen omasta korvaustakustasta.

YHTEYSTIEDOT

sosiaalipalvelut,
perheasiantuntija ja
lastenpsykiatri
000 503 0011

sosiaalipalvelut,
perheasiantuntija
000 501 4178

sosiaalinen ja
perheasiantuntija ja
lastenpsykiatri
000 106 4759

sosiaalinen ja
perheasiantuntija
000 523 0014
000 601 7612

sosiaalipalveluiden
toimintasuhteet
000 318 2904
000 318 2903

Johdava sosiaalipalvelut
000 409 6806
Limingankatu 4,
71200 LIMINKA

Diak

LIIKINGIN LAPSET JA PERHEPALVELUT

MUISTIINPANOT

Vakuutus on vakuutusyhtiöstä nimeltä Protector.
Tapaturmavakuutuksen pääsee tekemään linkistä:
<https://www.protectorvakuutus.fi/#/vahinkoilmoitus/1480>.
